

ברכת חתנים

מאת הרב אהרן קלר

ברכת אירוסין

בכתובות דף ז' ע"ב; ברכת אירוסין מאי מברך? רבין בר רב אדא ורבה בר רב אדא תרוייהו משמי' דרב' יהודה אמרי, בא"י אמ"ה אשר קדשנו במצוותיו וצונו על העריות ואסר לנו את הארוסות והתיר לנו את הנשואות על ידי חופה וקידושין. רב אחא בריה דרבא, מסיים בה משמיה דרב יהודה, בא"י מקדש ישראל על ידי חופה וקדושין, מאן דלא חתים מידי דהוה אברכת פירות ואברכת מצות (רש"י כמו על השחיטה ועל המילה, דכיון דכולה חזא הודאה ואין הפסק בקשה בינתיים). ומאן דחתים מידי דהות אקידושא (רש"י, משום דיש בה הפסק כגון: כי הוא יום תחלה למקראי קודש — וכנראה נחשב החלק והתיר לנו את הנשואות ע"י חופה וקדושין, כהפסק).

ר"ח הגיה. והתיר לנו את הנשואות לנו ע"י חופה וקדושין. הרי"ף והרמב"ן מסיימין. את הברכה בא"י מקדש ישראל, ואינם גורסים ישראל ע"י חופה וקדושין. טעמם כפי שמביא הר"ן לרי"ף לפי שאינו ראוי לברך על החופה, שאינה נעשית עכשיו. ובספר העטור כתוב, שעיקר הגירסא הוא, ע"י חופה בקדושין בבית. גם הרמב"ן והר"ן לרי"ף וגם הרא"ש שואלים על נוסח הברכה, והיכן מצינו ברכה כגון זו שמברכין על האסור? והלא אין מברכין שאסור לנו אבר מן החי? והר"ן מתרץ, שאי אפשר לברך כפי שמברכין בברכת המצות, שאין לברך בשעת קדושין אשר קדשנו במצוותיו וצונו על הקדושין, שאין מברכין על מצוה, שאין עשייתה גמר מלאכתה, כי אכתי חסרה מסירתה לחופה, ובעת כניסה לחופה נמי א"א לברך על קדושין וחופה, כיון שכבר קדש מומן, ומאידיך לא רצו להוציא מצוה זו בלא ברכה כלל ולכן תקנו לברך על קדושתן של ישראל וחיינו: שהקב"ה בחר בהם וקדשן בענין זווג באסור להם ובמותר להם, וכדי, שלא יטעה השומע לומר שבקדושין אלו בלבד הותרו המותרות, הוצרכו לומר ואסר לנו את הארוסות, בלאו דלא תסור ולהזכיר היתירן דהיינו ע"י חופה וקדושין.

הרא"ש מתרץ את הקושיא, מה מקום להביא כאן אסור עריות ולהזכיר חופה כאן שמברכין ברכת אירוסין? ומביא שלא מדובר בברכה על עשיית המצוה, כי מצות פרי' ורבי' אפשר לקיים גם בלי קדושי אשה והיינו בפלגש. אפשר איפוא — אם כי אסור לעשות את זאת ולקחת פלגש — (וממילא אין מקום לקושית הבית שמואל בסי' כ"ו נגד הרא"ש) ולקיים את המצוה בלי קדושין, מה שאין כן בשחיטה, שאינו מהויב ומצווה לשחוט, אך אי אפשר לו לאכל בלי שחיטה. ברכת אירוסין לא נתקנה, אלא לתת להקב"ה שבת, אשר קדשנו במצוותיו והבדילנו מן העמים וצונו לקדש אשה המתרת לנו, וכדי שלא נטעה לומר, שבברכה הזאת הותרה לנו הכלה ולכן מזכירים חופה דוקא.

והנה במנחות דף מ"ג ע"ב: תניא ה"י רבי מאיר אומר, חייב אדם לברך שלש ברכות בכל יום אלו: שעשאני ישראל (בתוספתא וכן גרסת הרי"ף והרא"ש. שלא עשאני גוי) שלא עשאני אשה שלא עשאני בור, רב אחא בר יעקב שמעיה לבריה דהוה קא מברך שלא עשאני בור, אמר לי כולי האי נמי (רש"י מפרש: דמשבחת נפשך דאינך עם הארץ ל"א בשלמא ע"ג ואשה הואיל ולא בני מצוה נינהו שפיר מברכת אלא בור בר מצוה) א"ל ואלא מאי מברך, שלא עשאני עבד היינו אשה, עבד זיל טפי, העבד מזולל יותר ולכן מברכין עליו מיד אחרי הגוי ולפני האשה. הביח להטור פוסק, לברך שלא עשאני גוי לפי הנוסח שלנו. או"ח סי' מ"ו שואל ויש מקשין אמאי לא תקנו לברך שעשאני ישראל ככל שאר המצות שנתקנו על החסד שעשה בפועל? ותירץ, שאז היה מקום רק לברכה אחת, ולא היה מברך שלש ברכות ואין זה כוונתנו לקצר אלא להאריך בהודאות ולברך על כל חסד וחסד, והט"ז בשר"ע שואל אותה הקושיא ואינו מקבל את תשובת המיו בעל הביח, דהרי קי"ל דבכל מקום שיש לפטור, שני דברים בברכה אחת, אסור להרבות בברכות וא"כ גם הכא ה"י לו לברך ברכה אחת? והט"ז תירץ, שרצו לרמוז בנוסח הברכות הללו שלא יטעה האדם לתלות ח"ו חסרון בבריאת האדם על שבורא עכו"ם ונשים באמת יש צורך בהם, אפילו בבריאת עכו"ם, שיצאו מהם גרים כמו שאמרו רז"ל הגלה הקב"ה את ישראל, כדי שיתוספו עליהם גרים, וזה נאמר בגויים, ק"ו באשה, שהרי היא מקיימת קצת מצוות ולכן תקנו ברכות להודות, שאמנם נחוצים הם הגויים והנשים, אך אנו הגברים מודים, שזכינו למעלות יותר רמות, כי התורה לא ניתנה אלא בזכותנו. התירוץ הזה, של הט"ז, אינו מניח את הדעת, אעפ"י שהוא מגלה יחס חיובי לעצם קיומם של הגויים ושל הנשים, הרי הוא לא מתייחס לגמרי לברכת עבדים, והרי אי אפשר להגיד, שמברכים בזכות קיומו של מעמד העבדים. נסיונו של הט"ז, להוכיח שאין בברכה המשולשת הזאת רק צד שלילי, ושהניסוח השלילי לא בא אלא כדי לבטא את הרעיון החיובי של כל אחת מהברכות, לא מושלם הוא, בגלל חוסר אפשרות לפרש את ברכת שלא עשאני עבד, אך, בין אם נקבל את ההסבר של בעל הביח, או של הט"ז, נשארת העובדה של תקנת ברכות בנוסח שלילי מטעמים מיוחדים שדרשו את הנוסח הזה. על ברכת אירוסין אין, איפוא, להגיד שהיא נוסחה בצורה שאין לה תקדים בברכות, וההקבלה בין ברכת אירוסין ובין שלש ברכות השחר, מוכיחה שגם ניסוח שלילי מצדיק את עצמו כבטוי חיובי להגדרה ברורה של סגולת העם. בתפלת השחר מדגישים בדרך זו, את אשרו של ישראל על אשר חויב בכל מצות התורה, ובברכת אירוסין נותנים שבח על קדושת העם, שהוזהר לפרוש מן העריות.

ברכת נשואין

ברכת חתנים, צריכה מנין אנשים ולומדים אסמכתא מכתובים, רב נחמן אמר בשם הונא בר נתן כי כתוב (רות ד') „ויקח עשרה אנשים מזקני העיר ויאמר שבו פה". ורבי אבהו יליף מתהלים סח, „במקהלות ברכו אלקים ה' ממקור ישראל" (רש"י: על ברכת מקור צריך קהל והיינו עשרה) ועוד שם בכתובות דף ז' ע"ב; מילתא פסיקתא קתני דליכא בתולה דבצרה משבעה, וליכא אלמנה דבצרה מיום אחד, דהיינו לפי ההלכה רק אלמן שנשא אלמנה מברכין את ז' ברכות ביום ראשון בלבד, אצל אחרים כל שבעת ימי המשתה (רמב"ם ה"ל ברכות פ"ב ה"ט).

בנוגע לשבעת ימי המשתה והחיוב לברך בהם, גאמר בירושלמי כתובות פ"א מ"א: משה התקין שבעת ימי המשתה ושבעת ימי האבל, ומפרש בעל פני משה: כלומר די ש להן רמז מן הכתוב בתורה דכתיב מלא שבוע זאת, וכן באבל ויעש לאביו אבל שבעת ימים. אך הקרבן העדה פוסק, כלומר מדאורייתא אית לן שיהו שבעת ימי המשתה וז' ימי אבל, ולהלן נאמר שם בירושלמי: תני אומרים ברכת התנים כל שבעה, רבי ירמיה סבר מימר מפקין כלתא כל שבעה (מוציאים את הכלה לחופה כל שבעת ימי המשתה להיות שמחין אתה ולכך מברכים ברכת חתנים). אמר ליה רבי יוסי והא תני רבי חייה אומרים ברכת אבלים כל שבעה, אית לך מימר מפקין מיתא כל שבעה. רבי יוסי שואל נגד רבי ירמיה, שלא יתכן לנמק את חיוב השבע ברכות במשך כל שבעת ימי המשתה בצורך להעמיד את החתן והכלה בכל אחד מהימים הללו מתחת לחופה, כי לפי זה, מאחרי שמשוין את ז' ימי המשתה לז' ימי אבל, יצא שמחויבין להוציא את המת בכל שבעת ימי האבל. בתמיה? והרי זה לא יתכן. אלא לשם מה קבעו את המספר שבעה ימים? מה כאן, מנחם עמו אף כאן משמח עמו, מה כאן מזכירין, אף כאן מזכירין. כאן צריכים לנחם את האבל שבעה ימים וכאן משמח שבעה ימים, וכמו שמזכירין בתנחומין ברכת אבלים אף כאן מברכין בשעת שמחה, אך אין צורך להוציא הכלה לחופה. את מספר הברכות, עליהן לא נאמר שום רמז בתנ"ך, תקנו כנראה חז"ל את המספר שבעה על שם מספר שבעה שבימים.

שבע ברכות

בכתובות דף ז' ע"ב; ת"ר מברכין ברכת חתנים בעשרה כל שבעה, אמר רב יהודה והוא שבאו פנים חדשות. מאי מברך? אמר רב יהודה בא"י אמ'ה שהכל ברא לכבודו וכו'. לוי איקלע לבי רבי בהלוליה דר'ש בריה ברוך חמש (לא בירך יוצר האדם). רב אסי איקלע לבי רב אשי בהלוליה דמר בריה ברוך שיח. והנה בגמרא לא מוזכר המספר שבע ברכות, אלא חמש או שש ובבית הנשיא בכלל לא הקפידו על המספר שבע, כי גם אם הוסיפו את ברכת היין, לא יוצא אלא שש ברכות בסך הכל. גם הרמב"ם בהל' אישות פ' ה"ג, אינו מזכיר אלא שש ברכות, אך מוסיף בהלכה ד' ואם יהיה שם יין, מביא כוס יין ומברך על היין תחלה, ומסדר את כולן על הכוס ונמצא מברך שבע ברכות. וה"מגיד-משנה" שם, מעיר שאין היין מעכב. ולפי דעת הטור והרא"ש ביין כן מעכב. בעל ה"בית שמואל" לאו"ח אה"ע סימן ס"ב סק"ד, רוצה לייחס את דברי בעל המגיד לברכת אירוסין, ורק שם ברכת היין לא מעכבת, אך בברכת נשואין כן מעכב, כי לפי דעת ה"ב"ח דרשינן שבע ברכות דוקא, אך ה"מגיד-משנה" אמר דבריו לרמב"ם בהל' אישות ופה מדובר על ברכת חתנים, ולא בהל' ברכות לגבי ברכת אירוסין. בלאו הכי יש להגיד שהרמב"ם לא הקפיד אף הוא על המספר שבע לעכב, כי בהל' ברכות דורש הרמב"ם לברכת אירוסין לכתחלה כוס יין, או אם אין יין לפחות כוס שכר, ואם גם זה איננו, כותב במפורש, שאינם מעכבים, ולענין שבע ברכות אינו מזכיר את כוס השכר בכלל. אפשר אמנם להגיד, שדין נשואין בזה כמו דין אירוסין ובשניהם דורשים לכתחלה כוס יין, או לפחות שכר, והשאלה היא רק אם הכוס מעכב או לא מעכב, בברכת אירוסין, כל הפוסקים וגם הטור, הם בדעה שהכוס אינו מעכב, אך לגבי ברכת חתנים, הטור והשו"ע, סוברים שהכוס מעכב כדי להשלים את המספר שבע, אך לפי דעת הרמב"ם המספר אינו מעכב.

פנים חדשות

בפירוש דעתו של רב יהודה בכתובות דף ז' ע"ב, שפסק שמברכין ברכת חתנים בעשרה כל שבעה, רק כשבאו פנים חדשות חולקין הפוסקים. רש"י שם סותם וכותב שצריכים פנים חדשות בכל יום שלא היו אתמול, אך לא מייחס להם שום תפקיד, אלא סתם בנוכחותם מאפשרים אמירת הברכות כל שבעה. הר"י בתוספ' שם לעומת זאת, מגדיר את תפקידם של הפנים החדשות, שבגללם מרבים בשבילם השמחה יותר, כי מכינים סעודה יותר גדולה. רש"י מצטרף כנראה לדעת "מסכת סופרים" פ"ט הל' י"ב ושם נאמר: ונהגו רבותינו לומר בבוקר בברכת חתנים ובברכת אבלים על הכוס בעשרה ובפנים חדשות כל שבעה, וכן בערב קודם הסעודה, כי גם רש"י לא חולק על כך שמברכים בשעת השמחה. הרמב"ם בפ"ב מהל' ברכות דורש גם הוא בדרך שיטת התוספ' וגם הרא"ש, שנוכחות הפנים החדשות תבא לידי בטוי בשעת הסעודה. אך הוא אינו מתנה את שבע הברכות, דוקא ברבוי הסעודה אלא: „אם היו אוכלין אחרים שלא שמעו בתום נשואין בשעת נשואין מברכין בשבילם אחר ברכת המזון שבע ברכות כדרך שמברכין בשעת הנשואין וכו'. הרמב"ם מפרש את דברי רב יהודה, וגם את המאמר שרב אשי איקלע לבי רב כהנא יומא קמא בריך כולהו, מכאן ואילך אי איכא פנים חדשות בריך כולהו ואי לאו לאפשי שמחה בעלמא הוא מברך שהשמחה במעונו ואשר ברא, שכוונתם היתה לדרוש פנים חדשות כבר בסעודה הראשונה, אחרי החופה. וכך הוא פוסק שמברכין ז' ברכות, רק אם היו אוכלין אחרים, שלא שמעו ברכת נשואין בשעת הנשואין. אך גם הרמב"ם אינו מפרש את הקשר, בין הפנים החדשות ובין ז' הברכות בסעודות. גם הר"ן מביא בשם הרמב"ן, שאנו דורשים נוכחותם של פנים חדשות, אעפ"י שאינם אוכלין שם, מברכין ז' ברכות, ולכאורה אפשר להביא ראיה לדבריהם של הרמב"ם והרמב"ן מדברי התוספ', דשבת חשובה כפנים החדשות, ודרך להרבות בשבת שמחה ומנות בסעודה, אלמא דלא באכילה תליא מילתא, אלא בדבר חדש המשמח.

והנה הטור באבן העזר סי' ס"ב פוסק: ומברכין אותם כל ז' אחר האכילה והוא, שיהא פנים חדשות, שלא אכלו בחופה אפילו היו בשעת ברכה (נגד דעת הרמב"ם) ואינו נקרא פנים חדשות אא"כ מרבים בשבילם. סותם גם הטור ואינו מפרש, מה הוא הגורם לאמירת ז' ברכות בפנים החדשות? (א) האם מספר האנשים החדשים בגללם מרבים בסעודה מבלי להייב אותם להשתתף בסעודה, או (ב) אם אכילתם בשעת הסעודה היא המביאה לז' ברכות, או (ג) אם לפי דעת הגהות מימוני, הדורש אורחים, לא סתם אנשים חדשים, אלא אנשים מכובדים, שהחתן מתכבד בהם. אם נקבל את דעת הגהות מימוני אפשר להסביר, כך כותב הב"ח, את המנהג שהביאו הטור: ויש מקומות, שנוהגין שהקהל הולכין עם החתן מבי"ה לביתו ביום שבת שחרית, אחרי התפילה ומברכין שם ז' ברכות, ואמנם, גם הטור וגם רב האי גאון סוברים שאינו מנהג יפה, כיון שאין מרבים בשבילם, אך אם חושבים, שאת ז' הברכות קובעת השמחה הנגרמת לחתן ע"י הכבוד של אורחים חשובים, ללא שום קשר עם שמתת הסעודה, הרי שמחת השבת בצרוף האורחין המלוין את החתן, וביניהם גם אורחים חדשים, יכולים בהחלט להחשב כפנים חדשות.

השו"ע סי' ס"ב מביא את כל הדעות, ואף מוסיף עליהן, שלא די באורחים חדשים כשלעצמם, וגם לא שהיו אורחים חשובים, וגם לא שמרבים בשבילם את הסעודה, אלא

שצריכים גם לאכול בסעודה. וכך כתוב שם בס' : במה דברים אמורים, כשהיו האוכלים הם שעמדו בברכת הנשואין ושמעו הברכות, אבל אם היו האוכלים אחרים ולא שמעו ברכת נשואין בשעת הנשואין מברכין בשבילם, אחר בהמ'ז, ז' ברכות כדרך שמברכין בשעת נשואין (הרמב"ם) והרמ"א מוסיף, וי"א דאם היו שם פנים חדשות, אע"פ שאין אוכלין שם מברך בשבילם לילה ויום (הר"ן והרמב"ן). ס"ח י"א, שאינם נקראים פנים חדשות אלא א"כ הם בני אדם שמרבים בשבילם (תוספ' והרא"ש) וי"א דשבת ויר"ט ראשון ושני, הוי כפנים חדשות בסעודת הלילה ושחרית (תוספ') כפי שנאמר דשבת גופא חשיבא פנים חדשות, כדאמרינן במדרש שיר ליום השבת, כיון שבא שבת אומר הקב"ה פנים חדשות בא לכאן אמרו לפני שירה, אבל לא בסעודה שלישית וכן פשט המנהג. וע"ז מוסיף הרמ"א: ועכשיו נהגו, במדינות אלו, לברך ז' ברכות בסעודה ג' ואפשר משום דרגילים לבא פנים חדשות. וי"א מטעם דרגילין לדרוש והדרשה הוי כפנים חדשות. ה"פתיח תשובה" מביאים, שעפ"י הסוד בספר הזהר סעודה שלישית כשלעצמה מבלי אורחים חדשים ובלי דרשה נחשבת כפנים חדשות.

והנה הרמב"ם, אינו מזכיר בכלל את השבת כפנים חדשות, ועמד על כך הרה"ג הר"מ פוגלמן שליט"א בספרו החשוב „בית מרכזי" שו"ת סי' ס"ט, ספר המצטיין בהירות הלשון והמחשבה של בעיות הנצח והזמן. לפי דעתו לא הכניס הרמב"ם הלכה זו, כי הרמב"ם הולך לפי שיטתו, לצרף במשנה תורה רק אותן הלכות המבוססות על מקורות במשנה, בתלמוד, בתוספתא ובמדרשי הלכה, אך אגדה לא נחשבה אצלו כמקור להלכה פסוקה.

שרשי הפלוגתות בענין פנים חדשות

בסכום הפוסקים על פנים חדשות, מופיעות בפנינו שתי דעות יסודיות, שהן נפרדות אחת מהברתה, ושהן שונות בהגדרתן. מצד אחד דורשים אורחים חדשים, לפי דעת הרמב"ם לפחות שנים, ולפי השרע מספיק אחד, שנוכחותם דרושה כדי לחייב ז' ברכות. ומאידך מדגישים היכר בסעודה והרחבת השמחה הנגרמת ע"י אורחים סתם או אורחים חשובים, ע"י השתתפותם הפעילה באכילת הסעודה או ע"י זה, שמרבים בשבילם מאכל ומשתה, גם מבלי שזם בעצמם יאכלו.

כדי להבין את הטעמים לחלוקי דעות הללו, עלינו להשיב קודם על קושיית ה"שטה המקובצת" לכתובות, המביאה את השאלה: משום מה הביא רב יהודה בכלל את הדרישה לפנים חדשות, שלא מופיעה לא במשנה ולא בבביתא? ותשובתו היא, כי הבריתות המובאות בגמרא אינן די ברורות בביתא אחת נאמר: „שמברכין ברכת תתנים בעשרה כל שבעה, אך בביתות אחרות לא מוזכר מספר הימים כל שבעה, ומשום כך מבדיל רב יהודה בין סעודת חתנים סתם ללא פנים חדשות, ומשום כך לא מזכירה הבריתא שבעה ימים, כי אז מברכין רק ביום ראשון, ולעומת זאת מדובר בביתא המזייבת ז' ברכות במשך שבעה ימים בפנים חדשות, והם הגורם המכריע אם כן מברכים ז' ברכות או לא. אך עדיין צריכים להגדיר את המושג פנים חדשות, הכוונה היא לאורחים חדשים, שטרם שמעו ז' ברכות. אך לשם מה דרושים האורחים החדשים? מה תפקידם ומה היא בדיוק הפונקציה שהם ממלאים כדי לחייב ברכת חתנים?

אפשר להסביר את הצורך בפנים חדשות בשני אופנים:

א) שש הברכות — מלבד ברכת היין — מכוונות ברובן לא כלפי החתן והכלה, אלא לצבור שהופיע כדי לברך את הזוג. רש"י לכתובות ז' ע"ב, כבר מעיר כהקדמה לפירוש השבע ברכות ע"י רב יהודה: נראה בעיני סדר הברכות שנסדרו על עסקי הזוג אינו אלא מ„אשר יצר“ ואילך, שאותה ברכה מתחלת לדבר בשניהם „אשר יצר את האדם“ מדבר בזכר והתקין לו ממנו בנין עדי עד היא הנקבה. אך גם ברכת „שש תשיש“ אינה מתייחסת לחתן ולכלה במיוחד, אלא מזכירה את חורבן ירושלים, או כפי פירוש רש"י דף ח' ע"א, שוש תשיש. לפי שאנו צריכין להעלות זכרון ירושלים על ראש שמחתנו, שנאמר (תהלים קל"ז), „תדבק לשוני לחכי“ וכו'. רש"י שם לקטע בר"ת „שמח תשמח“ הסביר, שרוב הברכות תוקנו לכבוד הנאספים והצבור, וז"ל רש"י שם: אבל „שהכל ברא לכבודו“ אינה מן הסדר אלא לאספת העם הנאספים שם לגמול חסד זכר לחסדי המקום שנהג עם אדם הראשון שנעשה לו שושבין התעסק בו ואסיפה זו כבוד המקום היא“. חלק מהברכות נתקנו איפוא, לכבוד המקום, ולא דוקא לכבוד הזוג, ומשום כך, ממשך רש"י: ומשעת אסיפה היא ראויה לברך, אלא מכיון שיש ברכה על הכוס, הזקיקה לסדרה עליו וכו'. לולא השיקול של צרוף הברכות עם ברכת הכוס, כפי שמצרפים ברכת הבשמים והאש במוצ"ש יחד עם הכוס, אפשר ה' לברך אחדות מברכות החתנים בפני הצבור עוד לפני היכנסו של החתן לחופה. את הברכות הללו לכבוד העם הנאסף ועל חורבן ירושלים צריך לברך כל אחד המופיע בבית החתן כדי לברך אותו באחד משבעת ימי המשתה. החיוב אינו מוטל על כל האנשים שבעיר, שעדיין לא שמעו את הברכות, כפי שמסביר בעל „ערוך השלחן“ לאה"ע סי' ס"ה ט' כד'. החיוב הוא, רק על אלה שבאים לשמת חתן וכלה לתת בראש ובראשונה שבת להיתב, על שברא הכל לכבודו וכל מי ששומע את הברכות ועונה אמן, הרי כאלו הוא ברך את הברכות. ולכן פטורים כל אלה אשר שמעו כבר פעם אחת את הברכות מלברך שנית, כיון שיצאו כבר ידי חובתם, ומשום כך דרושים אורחים חדשים בכל סעודה, שטרם שמעו את הברכות והמחויבים לשמוע אותן, כדי שיוכל המברך להשמיען בשביל הפנים החדשות.

הרמב"ם, כנראה, מפרש את המושג פנים חדשות בצורה זו, ולכן אינו מזכיר בכלל את הצורך בהשתתפות האורחים בסעודה, כי לא אכילת האורחים קובעת, לגבי החיוב לברכת החתנים, וגם לא העובדה שמרבים בהכנת הסעודה, וגם לא חשיבותם של האורחים, אלא השאלה האם נמצאים בשעת הסעודה אנשים חדשים התייבלם בברכות ולא ברכו או שמעו אותן? והואיל והרמב"ם הוא עקבי עד לסוף בפירושו זה, של דרישת רב יהודה לפנים חדשות, הוא אינו מזכיר גם את השבת או ירט כגורם לפנים חדשות, כי החיוב מוטל על אנשים לברך ומחויבים הם רק אלה, שעדיין לא ברכו, ואין לשיקול אחר שום חשיבות לגבי הברכות ולכן פטורים גם כל אלה מלברך, שכבר שמעו את הברכות בזמן החופה, ולא מברכים ז' ברכות אפילו בסעודה הראשונה אחרי החופה, אלא רק אם הופיעו פנים חדשות, שלא השתתפו בעריכת החופה.

ב) קיימת אפשרות אחרת, לפרש את הצורך בפנים חדשות לשבע ברכות, מפני שהם מביאים לרבויה שמחה. הואיל ומצוה היא לשמח חתן וכלה, מחפשים דרכים איך להגדיל את השמחה הזאת מיום ליום. לגוונה ולשנות את צביונה מדי פעם לפעם, כי כל

שמחה שנשארת ללא שנויים יותר מיום אחד, היא מטבעה מפסידה מערכה ואינה משמחת את הלבבות, באותו הכח המקורי כמו ביום הראשון. שמחת התנים היא, איפוא, התנאי העיקרי לז' ברכות, ולא שאלת קיום מצות הברכות ע"י אורחים חדשים דורשים שמחה חדשה בכל יום כדי לחייב בברכות. חפשו החכמים גורם אחד לשמחה אשר עלול לגרום לשמחה חדשה, מדי יום ביומו, ומצא רב יהודה, שרק פנים חדשות הם המסוגלים לפעול בכוון זה. עצם השתתפותם בסעודה, אם הם אוכלים שם או אף לא אוכלים, לא מרבים להכין בגללם סעודה יותר גדולה, אם הם אנשים מכובדים מאד, או אפילו אורחים פשוטים, הם האנשים מביאים קורת רוח לזוג ומרחיבים את טיב השמחה. גם אותם הפוסקים, הדורשים להרבות בסעודה כתנאי לפנים חדשות, לא יסתפקו בדרישה להגדיל את הסעודות ולהרחיב את תפריט המנות, או להכניס שנויים בתכנית הסעודות, ע"י גורמים אחרים המביאים לשמחה, אלא כולם דורשים פנים חדשות דוקא, כי רק אנשים חדשים מבטיחים שנוי, לא בכמות השמחה אלא באיכותה. נוכחות האנשים החדשים נחוצה, לא כדי לחייב את שבע הברכות למענם, אלא כדי להצדיק את הברכות, למען החתן ע"י השמחה שמביאה השתתפותם והואיל ופנים חדשות מוגדרים כאן, ככח לרבותי דמות השמחה, יוצא ממילא שגם השבת וי"ט נחשבים כפנים חדשות כי טיבה של השמחה משתנית בהשואה עם שמחת ימות החול ע"י צרוף עונג שבת ושמחת החג.